

Debatt i Almedalen

Inget lagskydd mot oseriösa behandlare

Lagstiftning mot oseriösa behandlare av psykisk ohälsa eller bättre information till allmänheten – buden skiftade då Psykologförbundet bjöd in till debatt om kvacksalveri på ett seminarium under Almedalsveckan i Visby.

TEXT PETER ÖRN FOTO MARIA HEMLIN PALJE

”Håll koll på titlarna! Om kvacksalveri och behörighet” var rubriken på Psykologförbundets debattseminarium vid årets Almedalsvecka. Och titlarna kan vara svåra att hålla koll på, åtminstone för den breda allmänheten. Det berättade radiopsykologen Malin Edlund.

– Det är mycket vanligt att människor inte vet skillnaden mellan en legitimerad psykolog och någon som kallar sig psykolog men saknar psykologutbildning. Som patient tänker man inte på den aspekten, i stället är det mötet med terapeuten som är det viktiga, om det känns bra, och inte vilka risker man eventuellt utsätter sig för, sa Malin Edlund.

Psykologförbundet ville med den välbesökta paneldiskussionen, som leddes av förbundets förste vice ordförande Helén Antonson, bland annat rikta uppmärksamheten mot att det inte finns någon lag som förhindrar personer utan adekvat kompetens och som är verk samma utanför hälso- och sjukvården att ställa diagnos och behandla psykisk ohälsa. Dessutom finns det ingen instans dit allmänheten kan vända sig med klagomål på olegitimerade behandlare.

– Vem som helst får i dag behandla psykisk sjukdom. Vi vill jämställa behandling av psykiska sjukdomar med

– Det är mycket vanligt att människor inte vet skillnaden mellan en legitimerad psykolog och någon som kallar sig psykolog men saknar psykologutbildning, berättade radiopsykologen Malin Edlund. I bakgrunden förbundsjurist Camilla Damell samt Anita Odell från kampanjen Hjärnkoll.

somatiska sjukdomar, där det i vissa fall finns ett förbud för icke legitimerad personal att ge behandling, sa förbundsjurist Camilla Damell, och fortsatte:

– En invändning som vi ofta möter är att det inte finns några påvisade skador till följd av behandling av icke legitimerade psykologer. Men det finns ju ingen instans dit personer som utsatts för skadlig behandling kan vända sig, inga register.

UTBUDET AV alternativa behandlingar ökar stadigt. Anita Odell från kampanjen Hjärnkoll, en satsning beslutad av regeringen för att förbättra allmänhetens attityder till personer med psykisk sjukdom, berättade

hur mycket tid som kan gå förlorad bara i jakten på att försöka hitta rätt behandlingsalternativ.

»Vi är beroende av att alla har hög kompetens«

– Den som behöver hjälp mot psykisk ohälsa är i en mycket utsatt situation. Det är lätt att ta till sig oseriösa behandlare om du upplever att han eller hon ser dig och ger dig tid. Men själv förlorar du tid, och dessutom mycket pengar, innan du till sist får en adekvat vård, sa Anita Odell.

Hon kunde utifrån egen

erfarenhet berätta om hur olika bemötandet kan se ut beroende på om det handlar om en psykiatrisk eller somatisk sjukdom.

– Jag har två barn, ett med diabetes och ett med adhd. Då jag sökte hjälp för barnet med diabetes fick vi tidigt en diagnos och rätt behandling, och familjen erbjöds undervisning om sjukdomen. För barnet med adhd fick vi leta i flera år efter en bra behandling, sa Anita Odell.

Även överläkare Lise-Lotte Risö Bergerlind, ordförande i Svenska psykiatriska föreningen samt ordförande i prioriteringsgruppen bakom nationella riktlinjer för ångest- och depressionsbehandling, vittnade om hur svårt det kan vara för framför allt dem med svårare psykisk sjukdom att få rätt behandling.

– Jag tror att satsningen på primärvården har kommit patienter med lättare psykisk ohälsa till del, men andra kan i vissa fall gå fyra-fem år i primärvården innan de får kvalificerad vård. Det finns nya effektiva behandlingsmetoder, exempelvis mot självskadebeteende, som bara kan ges av de kvalificerade vårdteam som sjukhuset erbjuder, sa Lise-Lotte Risö Bergerlind, och fortsatte:

– Vi är beroende av att alla som arbetar i våra team har hög kompetens och vi

– Vi är beroende av att alla som arbetar i våra team har hög kompetens och vi erbjuder en vård som vilar på vetenskaplig grund. Det skiljer oss från de oseriösa behandlingsalternativen i samhället, sa Lise-Lotte Risö Bergerlind, ordförande i Svenska psykiatriska föreningen.

erbjuder en vård som vilar på vetenskaplig grund. Det är inte minst det som skiljer oss från de oseriösa behandlingsalternativen i samhället.

FLERA AV PANELENS debattörer var kritiska mot att Patientsäkerhetslagen, som trädde i kraft 1 januari (se faktaruta), inte reglerar behörighetskraven för att yrkesmässigt undersöka och behandla psykisk ohälsa. Överläkare Finn Bengtsson, moderat riksdagsman och ledamot i socialförsäkringsutskottet:

– Jag är besviken på att den nya patientsäkerhetslagen inte tog in den psykiatriska delen. Allt mer pekar på att en tidig intervention är mycket viktig inom psykiatri och då bör man nog ha ett legitimationskrav på behandlaren som garanterar att vården ges av utbildad och kompetent personal, sa Finn Bengtsson.

– Men kunskapskraven ökar även på dem som erbjuder alternativa behandlingar när det inte handlar om allvarlig psykisk sjukdom. Det kan i förlängningen leda till ett legitimationskrav även på dessa behandlare, och till att beteckningar som ”certifierade” och ”diplomerade” på sikt suddas ut.

Barnläkaren Anders W Jonsson, centerpartistisk riksdagsman och ledamot i socialutskottet, tyckte förvisso att lagstiftarna bör vara mycket restriktiva ifråga om att begränsa ”den fria näringsverksamheten”, och att alla människor själva måste få bestämma vilken behandling de vill ha, men att vissa tunga psykiatriska diagnoser ändå borde funnits med i Patientsäkerhetslagens behörighetskrav för att få ge behandling.

GUNVOR G ERICSON, riksdagsledamot för miljöpartiet som motionerat i riksdagen om en, som hon uttryckte det, ”modernisering av lagstiftningen gällande alternativmedicin”, var negativ till att införa förbud mot alternativa behandlingsmetoder.

– Det behövs en mångfald av behandlingsalternativ, en typ av behandling passar inte alla. Dessutom finns det ju en stor grupp patienter som varje år skadas av behandling som ges av legitimerad personal. Vi skulle i stället vilja få till stånd ett register över utövare av alternativa behandlingsmetoder och skapa möjligheter att granska dessa, sa Gunvor G Ericson.

Hon lyfte fram alternativa

Deltagarna i panelen bakre raden: Förbundsjurist Camilla Damell, riksdagsledamot Finn Bengtsson (M), överläkare Lise-Lotte Risö Bergerlind, riksdagsledamot Anders W Jonsson (C), Psykologförbundets 1:e v ordf Helén Antonson. Främre raden: Radiopsykolog Malin Edlund, riksdagsledamot Gunvor G Ericson (MP), Anita Odell från Hjärnkoll.

metoder som en möjlighet för dem som inte behöver sjukvårdens resurser.

Men när psykisk ohälsa övergår i sjukdom är inte alltid lätt att avgöra och i debatten kan gränsen vara ganska svajig, framhöll radiopsykologen Malin Edlund.

– Jag träffar exempelvis många som drabbats av sorg och deltagit i en sorggrupp ledd av någon utan legitimation, och som varit bra för dem. Jag menar att det är vi

som är utbildade som måste dra gränsen för vad som är friskt och sjukt, sa Malin Edlund.

Eftersom många människor drabbas av psykisk ohälsa i någon form, eller lever nära någon som drabbats, är det i grunden en pedagogisk fråga, ansåg Anita Odell från Hjärnkoll.

– Vi kan vaccinera oss mot att hamna fel i utbudet av olika behandlingsmetoder genom en bättre folkbildning, sa Anita Odell. ✨

Så säger lagen

Lagarna som ska ge patienter ett säkert omhändertagande på hälso- och sjukvårdens område har med jämna mellanrum uppdaterats. Senast Patientsäkerhetslagen (1 januari 2011), som ersatte Lagen om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område, LYHS (1999), som i sin tur ersatte Lag om förbud i vissa fall mot verksamhet på hälso- och sjukvårdens område, populärt kallad ”kvacksalverilagen” (1960).

Inom den somatiska vården är det nu förbjudet för andra än hälso- och sjukvårdspersonal att yrkesmässigt undersöka eller behandla

bland annat sjukdomar som är anmälningspliktiga enligt Smittskyddslagen, cancer, diabetes, epilepsi eller sjukliga tillstånd i samband med havandeskap och förlossning (5 kap Patientsäkerhetslagen). Vem som anses vara behörig, med krav på utbildning och legitimation, framgår i 4 kap Patientsäkerhetslagen.

Någon skrivning i Patientsäkerhetslagen om begränsningar att undersöka och behandla psykisk ohälsa finns inte, annat än en generell skrivning om förbud för andra än hälso- och sjukvårdspersonal att undersöka eller behandla barn under åtta år. ✨